

Improvisation av preludier på melodiinstrument

Under senare decennier har forskning om improvisation och improvisationsstrategier varit ett uppmärksammat och växande fält. Interpreter som även arbetar med improvisation vittnar om den kunskapsutveckling och konstnärliga stimulering som detta innebär. Improvisation var under tidigare sekler en integrerad del av en utövande musikers verksamhet; exempelvis inleddes under 1600- 1700- och 1800-talen ett komponerat verk ofta med ett improviserat preludium vars syfte var att visa utövarens musikaliska idériedom samt att förbereda lyssnaren och utövaren inför det kommande stycket vad gäller tonart och karaktär. Att preludiera kunde också vara ett avslappnat sätt för musikern att känna sig fram på instrumentet och i rummet.

Preludiering före solorepertoar är idag sällan praktiserat, i synnerhet på melodiinstrument. I min mycket omfattande verksamhet som kammarmusiker och flöjtist har jag tidigare preludierat endast vid några få tillfällen. Inom traditionell undervisning i västerländsk konstmusik på melodiinstrument används improvisation mycket lite.

Syfte och metod

Projektet syftar till att öka kunskapen om preludiering på melodi-instrument under 1600-, 1700- och 1800-talen men framför allt att undersöka hur preludiering i dessa musikaliska stilar kan användas i konserter idag samt för att utveckla melodi-instrumentstudenters kreativitet, instrumentbehärskning, stilmedvetenhet, musikaliska frihet samt förmåga att applicera musikteoretiska kunskaper på det egna instrumentet. Konstnärligt arbete, källstudier och analys av noterade exempel används som metod. Musikalisk gestaltning utgör även en viktig del av redovisningen av projektet.

Material

Anvisningar om hur ett preludium kan utformas på melodiinstrument samt ett antal exempel på preludier finns i läroböcker från 1700-talet, bl.a. i Jean Jaques Hotteterre *L'art de préluder sur la flûte traversière, sur la flûte-à-bec, sur le hautbois* från 1719.¹

Tidigare forskning

Improvisationsforskning inom västerländsk konstmusik har hittills till största delen berört ackordinstrument. Bland melodiinstrumentalister är det i första hand traditionen att improvisera solokadenser inom repertoar från 1700- och 1800-talen som är undersökt och återupplivad. Arbeten om preludiering har utförts av bla Peter

---

¹ faksimil Paris: Zurfluh, 1966. Se även J. P. Freillon-Ponçein *Veritable manière d' apprendre à jouer en perfection*. Paris 1700, s. 28 och samt Lewis Christian Austin Granom *Plain and Easy Instructions for Playing on the German Flute*. London: T. Bennet, 1766.

Reidemeister, David Lasocki och Betty Bang Mather och Karen A. Peters, dock utan beskrivning eller inkluderande av eget preludierande.

Avgränsning

På ackordinstrument fortsatte traditionen att preludiera in på 1900-talet; under 1930-talet kunde pianister som Walter Gieseking och Sergej Rachmaninov inleda sina publika framföranden med preludier. Denna studie begränsar sig till preludiering på melodi-instrument under 1600-, 1700- och det tidiga 1800-talet samt inför musik från dessa perioder. Vid arbetet med studenter ligger fokus på 1700-talets tonspråk och stilar, detta för att arbeta progressivt med inledningsvis enkel harmonik. Preludiering förekom även i större ensembler och orkestrar. De praktiska/konstnärliga delarna av denna undersökning begränsas till preludiering inför solo- och kammarmusikrepertoar.

Preliminära resultat

Melodiinstrumentalister preludierade för att etablera tonarten för sig själv (både auditivt och taktilt) och för publiken. En sångare preludierade även för att kontrollera om den valda tonarten passade röstläget. Preludiet förbereder publiken på det kommande stycket, dess tonart och karaktär. Man kunde även preludiera endast för sitt nöjes skull, eller för att känna sig för på instrumentet, för att utveckla och/eller demonstera sin musikaliska idérikeredom, uppfinningsförmåga och harmoniska kompetens, vilka var nödvändiga färdigheter och kunskaper även för improvisation av solokadenser, för ornamentering och för komponerande. Man preludierade även för att utveckla sin instrumentalt teknik och för att bli hemmastadd på sitt instrument. Preludierade förekom främst i mindre konserter och privata och semi-privata sammankomster. Preludiering kan förbättra melodi-instrumentalistens harmoniska kunnande på sitt instrument, musikaliska uppfinningsrikeredom och förmåga att realisera musikaliska idéer på sitt instrument. Det kan också överraska en publik och användas för att kommunicera med publiken och göra ett framträdande mer personligt och oförutsägbart.